

tentiam, vel ibi non esse locutum de tota vita, sed post aliquam insignem conversionem, vel certe non loqui de venialibus peccatis, sed de criminibus, quæ a venialibus solent distinguui, ut supra ex eodem Augustino et Gregorio allegavimus; vel certe loqui de peccatis qua homines raro committere solent, de quibus maxime Evangelista loqui videtur. Denique ad conjecturas, respondemus parvi esse momenti, ubi tantum pondus auctoratum et rationum in contrarium pugnat. Non obstat tamen prima, quæ ex Christi redemptione sumitur; nam ejus efficacia satis in Virgine ostenditur quoad hunc effectum, si eut quoad præservationem a peccato originali. Inductio etiam est parvi momenti, nam in peccatis ex surreptione sunt infinita exempla contraria, ut de repentina ira, vel volupitate, et similibus passionibus, quas semper vincere perfecte difficillimum est; in aliis vero peccatis deliberatis etiam potest facile intervenire inconsideratio aliqua, quæ non excludat sufficientem deliberationem, et contrariam considerationem semper et in minimis habere humanum non est, quia hec doctrina non in præsumptione, sed in exacta probatione fundatur, ut ostendimus.

CAPUT IX.

UTRUM JUSTI IN HAC VITA AD EAM JUSTITIÆ PERFECTIONEM, QUA DE SUA JUSTITIA CERTI CERITUDINE FIDEI REDDANTUR, PERVENIRE POSSINT?

1. *Tertius modus perfectionis qui in statu gratiæ in hac vita cogitari potest.* — Hic est tertius modus perfectionis ex propositis c. 7, n. 2, qui in statu gratiæ vel justitiæ hujus vitæ cogitari potest. Quamvis enim longe diversum sit esse justum et credere se esse justum, nihilominus si vera sit et habeatur, magnam consolationem spiritus afferre potest, et, licet ipsi justitiæ intrinsecum gradum perfectionis non addat, magnam tamen intrinscam perfectionem in ea supponere videtur, et addit quamdam intellectus perfectionem, quæ ad perfectionem actualis justitiæ, id est, ad perfectius operandum justitiam non parum juvare potest. Fuit autem hoc punctum valde controversum, tam inter haereticos et Catholicos, quam inter Catholicos in se, et ideo de illo sunt multa a Catholicis scripta, quæ nos brevi compendio tradere curabimus. Ut autem clarius et distinctius id fiat, quid

et quotuplex sit certitudo breviter supponendum est.

2. *Certitudo proprie in cognitione est.* — Primum igitur omnium suppono ex D. Thomas 2. 2, quæst. 18, art. 4, et vulgari Philosophorum sententia, certitudinem essentialiter seu formaliter ac proprie esse in cognitione; est enim proprietas specialis judicij intellectus firmiter assentientis. Quamvis enim fundamentum seu ratio certitudinis, vel in re ipsa vel in medio assentiendi esse debeat, tamen certitudo ipsa proprie sumpta in mente et in judicio existit, ut etiam vox ipsa indicat. Nam certitudo a verbo cernendi dicta est. Solet autem certitudo definiri, quod sit determinatio intellectus ad unum, ex D. Thomas in 3, dist. 23, quæst. 2, art. 2, quæstiune. 3, et dist. 2, quæst. 2, art. 4, quia certitudo opponitur dubitationi; dicitur autem proprie intellectus dubitare, quando in neutram partem contradictionis potest determinari, sed anceps est et quasi suspensus; per determinationem autem ad judicium alterius partis illa dubitatio expellitur: est ergo certitudo. Sed neque in præsenti ita loquimur de certitudine, quia non dubitamus quin possit homo aliquando judicare se esse justum, sive vere, sive false, sive temere, sive prudenter, sive cum formidine, sive absque illa id judicet, id enim est per se evidens, ut ex dicendis patebit. Neque etiam illa acceptio certitudinis est propria et rigorosa. Nam ex illa sequitur omnem assensum intellectus ad alteram partem determinatum esse certum, et sic omnem opinionem omnemque fidem esse certam, quod est contra communem modum concipiendi et loquendi. Determinatio ergo intellectus non est idem quod certitudo, sed abstrahit a certo vel formidoloso assensu. Unde propria certitudo ultra determinationem addit firmitatem in assensu, ut notavit D. Thomas, in 3, d. 26, quæst. 2, art. 4. Unde propria certitudo intellectus non solum excludit dubium negativum intellectus, seu indeterminationem in assentiendo, sed etiam excludit aliquo modo formidinem ab ipso assensu.

3. *Ex causis unde causatur potest esse evidens vel obscura seu ineridens.* — Potest autem hæc certitudo oriri ex evidencia rei, vel in se, vel ex principiis evidentiis, vel solum ex aliquo principio extrinseco, ac proinde esse de veritate non visa, nec evidente, sed obscure cognita. Hic non dubitamus de priori certitudine; illam enim merito excludit

D. Thomas 1. 2, quæst. 412, art. 3, in secundo modo cognitionis quem ponit, et in hoc non solum catholici, sed etiam haeretici conveniunt. Quia in hac vita justi nec gratiam in se intuentur clare, nec sunt aliqua evidencia principia ex quibus gratiam sibi datum esse cognoscant. Tractamus ergo de secundo modo certitudinis assensus obscuri. Ulterius vero hæc certitudo subdistinguenda est, nam quædam est vere fundata in ratione assentiendi, alia tantum in affectu assentientis, et ideo ex parte subjecti esse dicitur, et temeraria dici solet ac imprudens. Quia ex passione vel nimio affectu absque fundamento rationis oriri potest, ideoque potius pertinaciam quam certitudinis nomen meretur. Et de hac loquitur Concilium Tridentinum, sess. 6, c. 9, cum dicit, *nemini fiduciam et certitudinem remissionis peccatorum suorum jactanti peccata dimitti. Cum apud haereticos magna contentione contra Ecclesiam Catholica prædicetur vana et ab omni pietate remota fiducia.* Unde non est dubium quin hæc certitudo haberi possit, quia fundatur in sola prava voluntate, et aliquo erroneo judicio. Quæstio ergo est de prudenti certitudine, et (ut ita dicam) commensurata formalis objecto et rationi assentiendi.

4. *Certitudo prudens vel divina, vel Theologica, vel moralis, sive humana.* — *Theologica quæ?* — *Moralis quæ?* — Rursus vero hæc distinguuntur in certitudinem fidei divinæ, certitudinem Theologicam et certitudinem moralis fidei humanæ. Certitudo fidei est illa quæ ntitur immediate et sine discursu in revelatione divina, et testimonio Dei. Potest autem ulterius hæc revelatio esse publica, et universalis, vel privata et specialis, et utraque nisi potest in fide divina; tamen ad majorem claritatem solent nomina distinguui, et quædam fides vocatur catholica, alia privata. Catholica dicitur quæ fundatur in generali revelatione facta Ecclesiæ et per Ecclesiam, vel in Scriptura, et de hac in præsenti loquemur. Nam privata dicitur illa quæ haberi potest per singularem revelationem, de qua nihil est quod dicamus. Quia non est dubium quin possit Deus facere hanc revelationem cui voluerit, ut Concilium Tridentinum, can. 46, supponit etiam de propria prædestinatione; facta vero illa, fundari certitudinem fidei infusæ, ut idem Concilium sentit, et bene declarat Vega, lib. 9 in Tridentinum, cap. 3, dicens talem assensum pertinere ad eumdem habitum fidei infusæ, quod etiam notavit Bellarm.,

5. *Haeretici quæstionem affirmative ac de certitudine fidei resolvunt.* — Igitur quoad fidei certitudinem novus error est, justos ex fide catholica, absque alia revelatione, credere posse et debere se esse justos. Ita docent hujus temporis haeretici, ut de Luthero, Calvinio, Melancht., Kemnit., late referunt Bellarmino, Stapleton., et alii novi Scriptores infra referendi. Sed quia contra hos haereticos multa in superioribus diximus, ut punctum de quo tractamus a ceteris distinguamus, advertimus imprimis disputari posse an hæc fides propriæ justitiæ et remissionis peccatorum sit necessaria in omnibus justis, vel tantum an sit possibilis. Primum affirmant haeretici, et a fortiori etiam secundum. Et in utroque videtur cum illis sentire Enchiridion, seu Catechismus Coloniensis, qui nomine Concilii Coloniensis falso inscribi solet; est enim liber suspectus, et in nullo Concilio editus, ac pro-

pterea in indice Rōmano expurgatus, ut in Prolegom. 6, c. 5, n. 9, animadvertisimus. Idemque error habetur in Antididagmate Colonien., in titulo de Justificatione, qui liber ejusdem farinæ est. Quamvis autem hi libri in hac parte errorem contineant, in duobus ab hæreticis discrepant. Nam hæretici non solum dixerunt hanc fidem esse necessariam ad justitiam, et remissionem peccati, sed etiam sufficere; hoc autem a Coloniensibus non est concessum. Item hæretici pertinaciter, et contra Ecclesiam, illam sententiam tradiderunt; alii vero sine proprio crimine hæresis, per errorem ex ignorantia, quia res non erat tunc satis discussa et declarata. Nos vero in præsenti de sola possibilitate tractamus, nam contra necessitatem vel sufficientiam ejus ad justitiam, supra in libr. 8 satis disputatum est, et in sequentibus impugnando possibilitatem, a fortiori necessitatem refellemus.

6. *Duobus modis intelligi potest fidei certitudinem esse possibilem.* — *Prima differentia inter praedictos modos.* — *Secunda.* — Ulterius vero duobus modis intelligi potest, quod hæc fides propriæ justitiae sit possibilis. Primo, ut prior saltem natura ipsa justificatione, quia dicta fides est aliquo modo causa ejus, seu quasi organum, seu instrumentum quo apprehenditur. Secundo, ut posterior justificatione, et supponens gratiam, de qua certum assensum profert. Priorem modum sequuntur hæretici, et videntur etiam secuti Colonienses, postriorem vero secuti sunt aliqui Catholici. Sunt autem notandæ aliquæ differentiæ inter hos duos modos: una est, quod juxta priorem modum hæc fides certa non solum dicitur possibilis aliquibus justis, sed omnibus esse communis; unde non provenit ex speciali perfectione justitiae, quia est via necessaria ad illam, et consequenter sentiunt hæretici, et consentiunt Colonienses. At vero juxta posteriorem modum non est necesse id dicere de omnibus justis, quia cum hæc fides non ponatur necessaria ad justificationem, nulla superest ratio ob quam omnibus, qui justificantur, statim inveniatur medium sufficiens, ut de illorum justificatione possit certa fide divina constare. Altera differentia est, quod juxta priorem quædam repugnantia involvitur in illa fide, nimirum quod homo fiat justus credendo se esse justum, seu (quod idem est) credendo sibi esse remissa peccata, illorum remissionem consequantur; nam fides illa supponit objectum suum; quomodo ergo esse potest prius illo, vel causa illius? Nec refert

si dieatur remissionem factam esse per Christum, apprehendi autem per fidem, nam, ut omittam alios errores qui in hoc involvuntur, non solum credit Christum meruisse sibi justitiam, nam etiam meruit illam injustis, sed credit jam esse sibi applicatam Christi justitiam, quia nemo est justus, nisi cui applicata seu imputata est Christi justitia, quo cumque tandem modo illa imputatio intelligenda sit. Hæc autem difficultas cessat in altero modo, qui non ponit illam fidem ut justificatam, sed tantum ut cognitionem certam et speculativam justificationis, seu gratiæ, aut remissionis peccatorum sibi collatae.

7. *Tertia differentia.* — Tertium discrimen considerari potest, quia hæretici priorem modum sequentes illam fidem dicunt non esse catholicam, sed particularem, et videntur sentire non solum non esse catholicam ex parte objecti materialis, seu rei creditæ, sed etiam quoad formale, scilicet, rationem credendi. Nam quoad materiale objectum, in utroque modo fidei asserendum est; quia hoc objectum, scilicet, me esse justum, etiamsi a me credatur certa fide, qualiscumque illa sit, ab aliis non creditur, et sic de ceteris, considerando in singulis fidem, ut circa propriam justitiam versatur. Differentia ergo, si qua est, in motivo credendi constituitur. Nam hæretici dicunt fidem illam particularem non nisi in sola revelatione et promissione universali, sed in promissione universalis, ut unicuique facta, quæ ab eo qui justificatur creditur, non ex aliquibus effectibus, vel signis quæ in se experiatur, sed per se in sola motione divina, quæ facit ita credere et apprehendere promissionem justitiae per Christum, ut mihi specialiter factam, et per hanc ipsam fidem mihi applicatam. Unde necesse est ut vel formaliter ponant specialem revelationem in unoquoque homine credente, vel saltem virtute, nimirum per specialem illum instinctum et internum spiritum, in quem solent totam suam credulitatem revocare. Non enim concipi potest quo alio modo possint apprehendere illam fidem, vel rationem credendi, aut motivum ejus. Quam vero falsus et scatens erroribus hic modus fidei sit, et quam voluntarie fingatur, in superioribus tactum est, et latius in Defensione fidei, et in tractatu de fide iterum dicetur.

8. *Amplius evolvitur superior differentia.* — *Prima sententia quorundam Catholicorum in hac questione, procedens de secundo modo certitudinis.* — At vero ponentes hanc fidem pos-

teriori modo, non distinguunt illam a fide catholica, nisi in materiali objecto, nam quo ad formale putant niti in eadem generali revelatione et promissione Dei, quæ, licet generaliter sumpta conditionem includat, in particulari unicuique credenti suam justificationem applicatur, ut transiens in absolutam, propter conditionem jam impletam, nam ut sic impleta per effectus et signa experimento cognita sufficienter proponitur. Et ideo qui sic sentiunt, non postulant speciales revelationes, nec ideo dicunt hanc fidem esse possibilem, quia illa revelatio est possibilis; hoc enim nemo est, qui neget; non tamen id sufficit ut quis possit affirmare aliquos justos habere hanc fidem, cum nemo possit cum fundamento affirmare aliquibus fieri hanc revelationem; sed dicunt, ex vi solius generalis revelationis applicatae ad particularē personam ex particularibus circumstantiis experimento cognitis, posse tales fidem particularem elicere. Et in hoc sensu tribuitur hæc sententia communiter Catherino, in Opuscul. de certitudine gratiæ. Sed vereor aliquam esse in voce certitudinis fidei aequali: vocationem, quia quam ille vocat certitudinem fidei, postea ita declarat, ut tantum sit certitudo theologica, imo minor quam theologica, quia dicit illi posse subesse falsum, quod dicere de certitudine fidei magna profecto ignorantia fuisset. Quicquid vero ille senserit, vel cuiuscumque fuerit illa sententia posteriori modo explicata, in præsenti a nobis tractatur, nam prout asseritur ab hæreticis satis impugnatur ex proxime dictis, declarando quantum distet eorum fides ab illa quam alii ut possibilem admirerunt. Praeterquam quod illa hæresis ex dictis de justificatione in superioribus impugnata est: ostendimus enim promissiones, factas de justificandis hominibus propter Christum, non esse absolutas, nec sub sola conditione fidei, sed etiam sub conditione aliarum dispositionum, quæ nulli homini sunt in particulari absolute promissæ. Nec etiam singulis justificatis fit specialis revelatio, vel expressa, vel per instinctum, seu specialem spiritum, qui solum inventus est ab hæreticis ad omnes suos errores voluntarie ac pertinaciter defendendos. Et præterea, confutando alium modum asserendi hanc fidem minus impossibilem, et magis apparentem, a fortiori sententiam hæreticorum impugnabimus, eorumque motivis satisfaciemus.

9. *Ejus primum fundamentum ex variis*

Scriptura locis. — Prius vero istius sententiae fundamenta proponenda sunt. Primum sumitur ex Scripturis, et primo quidem ex illo Joan. 14: *Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, et in vobis erit.* Loquitur autem Christus de cognitione certa, quam spiritus in nobis manens, de se suaque præsentia in nobis facit; unde subdit: *In illa die cognoscetis quia ego sum in Patre, et vos in me, et ego in vobis.* Sicut ergo non conjectura, sed certa fide, cognoscunt justi Christum esse in Patre, ita etiam cognoscunt esse in ipsis per gratiam. Secundo, allegatur illud ad Roman. 8: *Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.* At ubi spiritus testatur, nulla relinquitur ambiguitas, ut ibi dicit Chrysostomus, homil. 14; ergo testimonium spiritus causat certitudinem fidei, quod sint filii Dei, ac proinde quod sint in gratia. Tertio, inducitur illud 1 Corinth. 2: *Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis.* Nam verbum sciendi significat cognitionem certam; ergo hanc confert homini justo spiritus Dei, certumque illum reddit de gratia et donis, quæ in justificatione illi donavit. Quarto, inducitur id 1 Joan. 4: *In hoc cognovimus quoniam in ipso manemus, et ipse in nobis, quoniam de spiritu suo dedit nobis;* et cap. 5: *Scimus quoniam ex Deo sumus.* Quinto, adducuntur ex 2 Petr. 1 verba illa: *Satagit, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis.*

10. *Secundum fundamentum.* — Secundum principale argumentum sumitur ex aliis Scripturis, asserentibus nos posse certo cognoscere quod operibus nostris satisfaciamus præceptis Dei, vel generatim, vel in aliquo particulari. Nam hinc evidenter sequitur posse unumquemque in se certo cognoscere statum gratiæ, vel quia, qui servat mandata, justus est, Math. 19, Joan. 14, vel quia, recipiendo sacramentum, si modum debitum et præceptum servat, justificatur, Matth. ult., Joan. 6 et 20, Actor. 1, nam ex his locis certum de fide est sacramentum dare gratiam non ponenti obicem, quod facit qui debito modo sacramentum recipit. Ex illo ergo fundamento evidenter sequitur certitudo propria gratiæ. Illud autem fundamentum probatur primo ex illo Luc. 17: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus, quæ debuimus facere fecimus;* quod certe nemo vere dicere posset, nisi id certe sciret; secundo, ex illo Joan. 3: *Qui facit*

veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta, nam hæc verba etiam supponunt posse justum certo cognoscere suorum operum qualitatem et veritatem. Tertio, eodem modo inducitur illud, 1 Corint. 11: Probet autem seipsum homo, et sic do pane illo edat, nam hoc etiam ostendit, quod possit homo certior reddi, quo ad sacramentum bene dispositus accedat.

11. *Tertium fundamentum.* — Tertio loco afferuntur Patres quos late refert, eisque respondet Bellarminus, dicto libr. 3, cap. 41; sed in illis adverto quosdam loqui de certitudine non propriae sanctitatis, sed generatim de certitudine status veræ religionis et fidei in qua Christiani vivimus, ut Dionysius, cap. 7 de Divin. nominib., vel de aliquo mysterio speciali, ut loquitur Augustinus in id Ps. 88: *Juravi David servo meo, de regno Christi æterno, de qua certitudine in c. 12 dicemus. Alii vero loquuntur de certitudine spei, ut Hilar., can. 5 in Math., cum ait velle Dominum regnum cœlorum sine ulla voluntatis ambiguitate sperari; non enim de fide, sed de spe loquitur, et licet de fide loqueretur, non esset ad rem, quia non loquitur de fide propriæ justitiae, sed de fide promissionis regni cœlorum, quæ includit in objecto conditionem, si per hominem non steterit. Alii loquuntur de certitudine fidei catholicæ, non de propria absolute, sed de illa veritate catholicæ, quod vere poenitentibus peccata remittantur, et gratia donetur. Sic loquitur Nazianzenus, oratione 15 de Plaga grandinis, ut est evidens ex contextu, et quia non dicit se esse certum de remissione sibi facta, sed de aliis concedenda, et addit: Solum nos misericordiam nostri, ac justis Patris riseribus viam adaperiamus, etc. Et utroque modo loquitur Cyprianus ad Demetr., parum ante finem, dicens: *Viget apud nos spei robur, et firmitas fidei, etc.*, usque ad illud: *Et de Deo anima secura; non quidem de sua justitia (nihil enim minus ibi intendit), sed de Dei protectione, quia non deserit sperantes in se.* Et eodem modo evidenter loquitur in libro de Mortalit., ubi suadet ut fide certi et spe securi mortem non timeamus, etc. Alii generaliter de certitudine loquuntur, et non in particulari de certitudine fidei, unde possunt facile de alia certitudine intelligi. Solum ergo adduco nunc Chrysostomum in dicta homil. 14 in 8 cap. ad Roman.; nam loquitur de testimonio illo quod Spiritus Sanctus dat, quod sumus filii Dei, et tamen dicit causare hoc individuum sub illo universalis principio:*

in nobis certitudinem sine ambiguitate et sine dubitatione. Et Cyril., lib. 10 in Joann., capit. 3, ubi distinctionem facit inter communes fideles et speciales Dei amicos, et de his dicit: *Qui vero omni virtute mentem suam purgando, apti jam ad majora facti sunt, spiritus illuminatione recepta, oculis animi habitantem in se Deum videbunt.* Tertio addi potest Cyprianus, libro de Coena Domini, ubi de anima rite et recte communicante ait: *Se sanatam et sanctificatam agnosceris, fletibus se abluit, et lacrymis se baptizat.* Quarto Augustinus, serm. 28 de Verb. Apostoli: *Non est arrogans, sed fides, prædicare quod accepisti; non superbia, sed devotio.* Et loquitur de gratia et remissione per baptismum accepta; et difficilius, serm. 6 de Verb. Apostol., fere in fine: *Ecce adjuvante ipsius misericordia spiritum Christi habemus, et ipsa delectatione justitiae, integra fide catholica, spiritum Dei in nobis esse cognoscimus.* Quinto additur Bernardus, serm. 1 de Annuciat., dicens: *Si credis peccata tua non posse deleri nisi cui soli peccasti, et in quem peccatum non cadit, bene facis, sed adde, ut credas quia per ipsum tibi peccata donantur.*

12. *Quartum fundamentum.* — Quarto, addi potest ratio, quia, quoties fides catholica aliquid in universalis revelat, si in particulari sufficienter et evidenter proponitur tale individuum esse contentum sub illa universalis propositione revelata, etiam veritas illa ad particulare individuum applicata eadem fide creditur; sed ita contingit in praesenti; ergo. Major probatur exemplis, nam juxta veriorem sententiam fide credimus hunc hominem esse verum Papam, licet de illo non sit in particulari facta revelatio, sed in generali, verum Petri successorem esse Christi Vicarium; tamen quia sub hac universalis sufficienter proponitur Ecclesiæ ista persona ut rite electa in successorem, id satis est ut illa singularis propositio: *Hic est verus Papa, vera fide credatur.* Item qui baptizat infantem, de fide credit illum esse in gratia, quia de fide est baptismum verum dare gratiam non ponenti obicem, et qui baptizat, certus est de sua intentione, et veritate baptismi, et quod infans non ponit obicem. Unde hoc individuum evidenter proponitur, ut sub illa universalis contentum, et ideo fide creditur. Aliud exemplum est de sacerdote qui hostiam consecravit, nam fide tenetur credere ibi esse Christum, quia evidenter continetur quod sumus filii Dei, et tamen dicit causare hoc individuum sub illo universalis principio:

Hæc quotiescumque feceritis, etc.; sicut Judæi tenebant credere hunc hominem quem videbant, evidenter illis constabat illum esse Messiam in lege promissum quasi in genere, vel indefinite. Ratio autem est, quia universalis propositio formaliter in se continet omnia individua, licet confuse, et ideo postquam illa confasio in particulari tollitur, eo ipso sufficienter proponitur ut contentum immediate sub illa revelatione, et ideo eadem certitudine creditur. Jam vero probatur minor. Nam hæc propositio: *Ego sum in gratia, in universalis est revelata in multis principiis; unum est, qui sacramentum baptismi vel poenitentiae recipit cum sufficienti dolore, consequitur peccatorum remissionem; at, in particulari, evidenti experimento cognoscere quis potest se esse unum ex illis, qui cum sufficienti dolore absolutus vel baptizatus est; nam de veritate sacramenti constat; de propria item dispositione unusquisque potest esse certus, tum quia nemo est tam stupidus qui, si in se reflectatur et attendat, non possit evidenter cognoscere qua fide, intentione et affectu ad sacramentum accedit; tum etiam quia alias nunquam posset homo securus accedere ad sacramentum, si tam occulta esset congrua dispositio ut illam cognoscere non posset, quod videtur a divina providentia alienum. Aliud principium esse potest, etiam extra sacramentum justificari qui ex corde Deum diligit super omnia, vel de peccatis conteritur; nam de his actibus videtur posse homini evidenti experimento constare, quia alias nunquam de observatione talis precepti posset esse securus. Item est aliud principium, quod qui longo tempore non peccat mortaliter, est in gratia Dei; potest autem quis certo experimento id cognoscere.*

13. *Assertio Catholicorum: viator non potest fide divina credere se esse justum.* — Nihilominus dicendum est neminem in hac vita posse fide divina credere, infallibili certitudine ejusdem fidei, in ullo tempore vel aliquo temporis momento se esse justum. Hanc veritatem contra haereticos hujus temporis late probant et defendunt Bellarm., l. 3 de Justificat., fere per totum; Stapleton., toto etiam lib. 7 de Justificat.; et Vega, fere toto l. 9, praesertim a c. 6; Soto, l. 3 de Natur. et grat., a c. 10; Roffens., art. 10 et 11; Castro, verb. Gratia, haeres. 3; Ruard., a. 9. Et ex antiquis Theologis tradit D. Thomas 1. 2, quæst. 412, a. 5, et ibi Cajet., et omnes; et alii scholastici

in 1, d. 17 et in 2, d. 28. Estque de fide certa, ut ex sequentibus constabit.

14. *Probatur ex Scriptura.* — *Prima evasio adducti loci.* — Probatur ergo primo ex Scriptura. Celebrior locus est ille Ecclesiast. 9: *Sunt justi atque sapientes, et opera eorum in manu Dei, et tamen nescit homo an odio vel amore dignus sit, et omnia in futurum reservantur incerta.* Duobus autem modis protest hic locus eludi. Unus est, quod Sapiens non loquitur de odio vel amore praesentis justitiae vel injustitiae, sed futuræ gloriae aut damnationis, ita ut sensus sit: Quantumvis aliquis sit justus, et opera faciat Deo placita, nescit an sit electus, vel odio habitus in divina prædestinatione. Potestque hoc primo confirmari, quia si esset sermo de praesenti statu justitiae vel injustitiae, in illa sententia, pari ratione sequeretur non posse hominem scire an sit in peccato mortali, id est, an sit dignus odio secundum praesentem justitiam; consequens est plane falsum; ergo. Secundo suadetur idem ex illis verbis ultimis: *Et omnia in futurum reservantur incerta, quæ omnia continent rationem ob quam nescit homo an sit dignus amore, quia, licet nunc ametur, incertum est quid erit in futurum.* Tertio, in hoc sensu citat hunc locum Bernardus in serm. 1 Septuag., dicens: *Quis potest dicere: Ego de electis sum, ego de prædestinatis ad vitam, ego de numero filiorum?* *Quis hoc (inquit) dicere potest, reclamante Scriptura: Nescit homo an sit dignus amore an odio?* Et ad idem alludit serm. 5 de Dedicat. Ecclesiae, et in serm. 2 in Octavam Paschæ. Et idem significat auctor libri de Spirit. et anima, nomine Augustini, c. 59, dicens: *Ego vero in regione umbræ mortis nescio finem meum, nescio si dignus sim amore vel odio, nescio quando de corpore egrediar.*

15. *Prædicta evasio non facit haereticis.* — *Diluitur.* — At profecto haeretici non utuntur hac evasione, quia etiam illo modo convincitur error de certitudine prædestinationis; immo, cum ipsi asserant eamdem esse rationem de certitudine prædestinationis et gratiae, si illo testimonio probatur non dari certitudinem prædestinationis, consequenter probabitur in eorum principiis neque certitudinem gratiae dari. Nos vero e contrario, dicimus ex incertitudine gratiae necessario sequi incertitudinem prædestinationis, et hoc modo utrumque illo testimonio probari, primo autem ac præcipue incertitudinem gratiae. Quia Sapiens absolute loquitur de amore